

A dél-alföldi szlovák települések pártpreferenciáinak vizsgálata (1931–1947)¹

ATTILA GODZSÁK

Examination of Party Preferences of Slovak Municipalities in the Southern Great Plain (1931–1947)

Keywords: electoral geography, peaceful Slovaks, election history, 1939, Slovaks in Hungary, ethno-voting, regionality

---

A vizsgálati módszerek és célkijelölés

Először is tisztáznunk kell a vizsgálati módszert és területet. A választási földrajzot kívánjuk alkalmazni a kérdéskör vizsgálatához. A választási földrajz a társadalomföldrajzon belül elhelyezkedő politikai földrajz egyik meghatározó területe. (Hubai 2018, 6. p.)

A modern választási földrajz a 19. század végén alakult ki és a 20. században forrott ki, mint egy ok-okozati kapcsolatot vizsgáló kutatási ág. (Hajdú 2006, 138. p.)

Létezik egy elmélet – földrajzi determinizmus –, mely prekonceptiókat ébreszt a választáskutatókban. A földrajzi determinizmus szerint a földrajzi környezet meghatározó jelleggel bír a társadalmi, gazdasági, politikai folyamatokra. (Hajdú 2006, 137. p.)

A magyarországi országgyűlési választások 1990 után például jellemzően „hangulatválasztások” voltak, ezért is nehéz egy-egy tájegység vagy megye pártpreferenciáiról bármiféle stabil következtetést levonni. Ellenben léteznek olyan tájegységek, melyek jellegzetes ideológiai kötődésüket sokáig megőrzik, illetőleg kevésbé nagy mértékben módosítják, mint akár a környező részek, akár az országos átlag.

Ennek okai több mindenben is keresethetők, melyek nem is feltétlenül a földrajzi környezetben keresendők, hanem egyéb okok állhatnak mögötte, jelen kutatásunk egy ilyen vizsgálatot kísérel meg elvégezni, mégpedig az etnikai kötődés szerepét vizsgálja az 1931 és 1947 közötti országgyűlési választások tükrében, különös tekintettel az 1939. évi országgyűlésre. Eredeti kutatásunk egyik fő csapásiránya a magyarországi szlovákság viszonya a szélsőjobboldali (nemzetiszocialista típusú) pártokhoz, ezért fontos az 1939. évi országgyűlés vizsgálata, amikor a legjobban – majdhogynem egyedül – kutatható ez a kérdéskör.² De ahhoz, hogy ne tudja a kutatás objektivitását zavarni

---

1 A tanulmány részeredményeket közöl a magyarországi szlovákság 1939-es pártpreferencia-vizsgálatának folyó kutatásából.

2 Itt kapcsolódik a kutatás a szélsőjobboldal szavazóbázisának kutatásához, rétegzéséhez, azon belül az etnikai szavazókedv vizsgálatához.

több jelentős tényező – pl. a protest- és az aktuális választói hangulatból eredő szavazatok, továbbá az, hogy sok kerületben csupán két jelölt versengett egymással, így az egyetlen ellenzéki párt az összes ellenzéki szavazó egyetlen alternatívájaként működött –, pártcsaládokra bontva meg kell vizsgálnunk a két előtte és két utána lezajlott országgyűlési választást is. Bár kétségtelen, hogy kielégítően az öt választásból egyik sem nevezhető demokratikusnak – a szavazójognál az általánosság elvét tekintve, a jelölteknel pedig egyes pártok tiltását –, így a valós preferenciák is torzulhatnak.

Ezenfelül az 1947-es választásnál már a csehszlovák–magyar lakosságcsere is érintette a vizsgált területünket, ami magában a szavazólakosságban személycserét eredményezett, ennek vizsgálata sem lehetetlen, amennyiben megmaradtak községi szintű választói névjegyzékek 1945-ből és 1947-ből egyaránt. Ezek ismeretében súlyozhatnánk, hogy az esetleges 1945 és 1947 közötti eltérések mennyiben köszönhetők a lakosságcsereinek. A népszámlálások eltérő eredményeit azonban több minden befolyásolhatja a lakosságcsereén kívül is. Maga a háború és közvetlen következményei is követeltek áldozatokat a lakosság soraiból, bár a zsidó és német lakosságon kívül nagyjából azonos arányban. A szlovákok részéről akár pont a szülőföld elhagyásának kényszerű félelme is lehetett, ami miatt többen vallhatták magukat magyarnak 1949-ben, akik 1941-ben még nem. De a leegyszerűsítés kedvéért nézzük meg néhány településen a szlovákok arányát 1941 és 1949 között.

1. táblázat. A szlovákok aránya 1941 és 1949 között

Pitvaros	1941	1949
lakosságszám	2843	2162
szlovák anyanyelvűek	2576	540
szlovák nemzetiségűek	821	398

Medgyesháza	1941	1949
lakosságszám	4811	5003
szlovák anyanyelvűek	2133	655
szlovák nemzetiségűek	684	98

Békéscsaba	1941	1949
lakosságszám	53844	47244
szlovák anyanyelvűek	17633	6208
szlovák nemzetiségűek	3287	1257

Szarvas	1941	1949
lakosságszám	25023	22728
szlovák anyanyelvűek	3858	420
szlovák nemzetiségűek	389	69

Forrás: https://mtatkki.ogyk.hu/nepszamlalas_adatok.php

Az összes településünket reprezentáló, véletlenszerűen kiválasztott települések adataiból több dolgot tudunk leolvasni. Egyrészt a magukat szlováknak vallók aránya jelentősen kisebb, mint a magukat szlovák anyanyelvűnek vallók, mindkét évben, ami egyféle asszimilációt jelölt. A nyelvüket igyekeznek megőrizni, de a magyar nemzethez tartozónak tartják magukat. Másrészről láthatjuk, hogy erőteljes változás állt be a települések nemzetiségi összetételében, legalábbis a népszámlálási adatok alapján.³

A pártcsaládokra tagolásnak pedig a fő oka a különböző pártok létrejötte, illetve megszűnése/betiltása. 1939-ben a törvényhatósági jogú városokat leszámítva – ahol csak listás szavazás volt – két szavazatot lehetett leadni, egyet egy egyéni választókerületi jelöltre és egyet egy pártlistára. A többi választáson azonban csak egy szavazólap – illetőleg a korábbi nyílt kerületekben a szó eredeti értelmében egy sem, de szavazatszám az egy – volt. Ezért a listás szavazatokat szeretném összevetni egymással, csupán kiegészítésként, „kontrollmezőként” alkalmazni az egyéni jelöltek eredményeit, melyek azonban akár igen eltérőek is lehetnek, hiszen nem feltétlenül ugyanazok a pártok tudtak megyei listát állítani, akik egyéni jelölteket is, így összevetve tisztább kép rajzolódhat ki számunkra az ellenzéki oldal rétegzéséről.

Másrészről pedig – és itt köszön vissza a választási földrajz determinista felfogásának esetünkben való „tűzkeresztisége” – a szlovákok által lakott vizsgált tájegységein belül a nem szlovákok által lakott szomszédos településeket is vizsgálnunk kell, hiszen abból tudjuk levonni azt a következtetést, hogy az adott tájegységben található meg bármiféle ok, motiváció a szavazások eredményét tekintve, vagy pedig az egymás mellett élő különböző nemzetiségű települések eltérő eredményeit tekintve, nagyobb szerep juthat a nemzetiségi akarathívónak.

Tovább árnyalja a képet – az etnikai akarathívón felé billentve a mércét – Káli Csaba 1997-es tanulmánya, melyben az 1945-ös nemzetgyűlési választásokkal foglalkozott. (Káli 1997) Ugyanis Káli eredményeiből kiderül, hogy egymással szomszédos, nagyjából azonos gazdasági, társadalmi feltételrendszerrel, illetve háttérrel rendelkező települések választópolgárai is sajátos eltéréseket produkáltak, azonban ebből a vizsgálatból ki volt hagyva az esetleges etnikai tényező, főként a németek és horvátok tekintetében. Érdekes kutatás lenne Káli eredményeit rávetíteni egy nemzetiségi felosztásra, vajon ad-e bármiféle új eredményt a vizsgálat, vagy pedig csak további kérdéseket vet fel, illetőleg semmi új eredménnyel nem gazdagítja a történettudományt.

Magyarországon nehezíti a választási földrajzi kutatásokat, hogy nem jöhettek létre jelentős szavazóbázissal rendelkező, nagy politikai hatású, regionális jellegű pártok. Ahogyan Hajdú Zoltán fogalmaz: „a regionális pártok tényleges hiánya azzal járt, hogy

3 Nem témánkhoz tartozik, de meg kell említenünk, hogy Tótkomlós produkált egy érdekes adatot. Az 1941-es adatok alapján 8427 személy vallotta magát szlovák anyanyelvűnek és 833 fő szlovák nemzetiségűnek, 1949-ben pedig 4981 szlovák anyanyelvűnek, 2065 lakos szlovák nemzetiségűnek. A vizsgált települések közül ez az egyetlen, ahol 1949-re nőtt a nemzetiségi alapon magukat szlováknak vallók száma, sőt több mint duplájára.

mindenkor az országos gazdasági, társadalmi, politikai kérdések álltak az országgyűlési választások fókuszában, a politikai kínálat azokat jelenítette meg az egyes választók előtt, s nem a választókat közvetlenül érintő területi, esetleg települési problémákat. A választási földrajzra nézve a szituáció negatív következménye az, hogy a regionális identitás a politikai választások során valójában nem jelenhetett meg közvetlenül, direkt módon, így lényegesen szűkebb a magyar választási földrajz mozgásteré, mint például a franciáé.” (Hajdú 2006, 139. p.) Azonban ez nem áll az etnikai szerep vizsgálatára, hiszen az eltérő pártoknak különböző nemzetiség politikája volt, más programot ígértek, másként tudták elérni a hazai nemzetiségeket. Persze árnyalja a Hajdú által leírtakat az is, hogy a mezőgazdasági program is más és más fogadtatásra találhat egy agrárvidéken, mint egy iparosodott vidéken.

„A magyar szavazópolgárok megosztottak voltak ugyan, de az ország sem nagytér-ségi, sem pedig megyei szinten nem kategorizálható tisztán szélsőjobboldali, valamint tisztán baloldali egységekre. A választókerületekben a „győzelem” inkább csak dominánsnak tekinthető a legtöbb esetben, s nem homogén politikai értékrend kifejezőjének.” (Hajdú 2006, 154. p.) Véli Hajdú, mely elgondolással egyetérthetünk.

De mint említettük, vannak erős kontinuitással rendelkező környékek, például a belső budai választókerületek keresztény, konzervatív eredményei már évszázadosak.⁴ És egyáltalán nem mindegy, hogy egy választókerületen belül a települések szavazati arányai milyen megoszlást mutatnak.

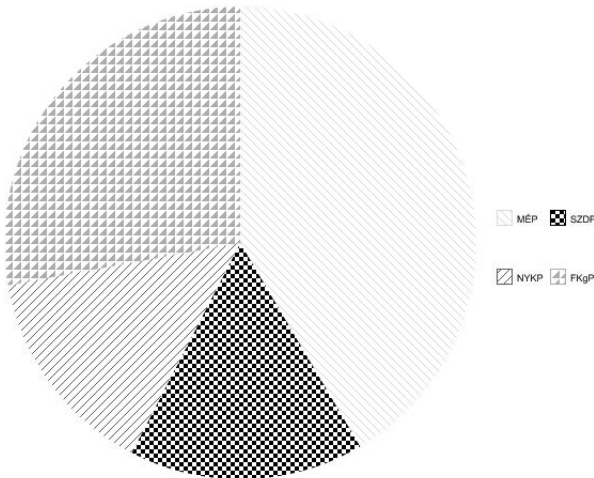
Visszatérve a pártcsaládokra való osztáshoz, ha 1848 és napjaink között vizsgálnánk egy-egy települést, akkor nem túlzás azt állítani, hogy akár 300 párt is „megjelent” a helyiek előtt, ezért mindenképpen pártcsaládokat kell elkülöníteni ideológiai, illetőleg program alapokon, hogy vizsgálni tudjunk nagyobb korszakokat is, egyes települések vagy területek pártpreferenciáit tekintve. Így hidaljuk át az elsődlegesen vizsgált – 1939-es – választást időben „körülölelő” négy választás nagy pártfluktuációját.

Ilyen nagyobb pártcsaládokként tudjuk kezelni a konzervatív/hagyományos jobboldalt, a szélsőjobboldalt, a polgári és liberális pártokat, az agrárpártokat, a politikai katolicizmust követő pártokat (keresztényszocialista, kereszténydemokrata) és a szocialista vagy kommunista jellegű pártokat. Persze néha egyes pártok besorolása sem egyszerű, például a Nemzeti Parasztpárt erőteljesen „vörös” volt. A Független Magyar Demokrata Párt liberális demokrata irányultságú volt, egy volt kispap katolikus pap vezetésével, alelnöke pedig a Nemzeti Parasztpárt korábbi főtitkára volt.

4 Mind a két világháború között és 1947-ben, mind pedig 1990 után hasonló eredmények születtek, ha a pártcsaládokat tekintjük. Bővebben I. Hubai 2002, 4. p.

2. táblázat és 1. diagram. A békési lista példának a pártcsaládokra való osztáshoz, a színekkel

	Békési lista	1939	1945	1947	
Pártok					
FKGP:		27,87%	39,92%	21,29%	agrár
NPP:			11,28%	16,40%	
MÉP:		41,52%			konzervatív jobb
MFP				8,81%	
MSZDP:		16,08%	21,42%	15,62%	munkás
MKP:			26,23%	28,51%	
MRP				0,58%	
NYKP:		14,53%			szélsőjobb
PDP:			1,16%	0,55%	liberális/polgári
DNP/KDNP:				3,38%	politikai katolicizmus
FMDP:				4,86%	

Forrás: A szerző táblázata

3. és 4. táblázat. A Mezőberényen született listás eredmények összevetve a Mezőberényben 1939-ben született egyéni eredményekkel

	Mezőberény	1931	1935	1939	1945	1947
Pártok						
FKGP:		48,97%		25,13%	49,91%	26,96%
NPP:						2,89%
MÉP:		41,03%		25,38%		
MFP						4,56%
MSZDP:				15,12%	31,99%	28,99%
MKP:					15,38%	23,48%
MRP						0,62%
NYKP:				34,37%		
PDP:						0,44%
DNP/KDNP:						0,75%
FMDP:						11,30%

	Mezőberény (békési kerület)
Pártok	
FKGP:	35,96%
MÉP:	29,51%
EKP	
MSZDP:	
NYKP	34,53%

Kiket vizsgálunk?

Definiálásra szorul az is, hogy tanulmányunkban mit értünk szlovák települések alatt. Úgy vélem, hogy a legegyszerűbb és legbiztosabb, ha a korszakban hivatalosan – egyebek között öndefiníció alapján – annak tartott településeket vizsgáljuk. Így sem a sokszínű Budapesttel – nem is lenne lehetséges –, sem pedig a már teljesen asszimilálódott nyírségi „tirpáksággal” nem foglalkozunk.⁵

A szlovákok térbeli elhelyezkedésében 5 térbeli régiót különítenek el – mai fogalmakkal – egyes kutatók:

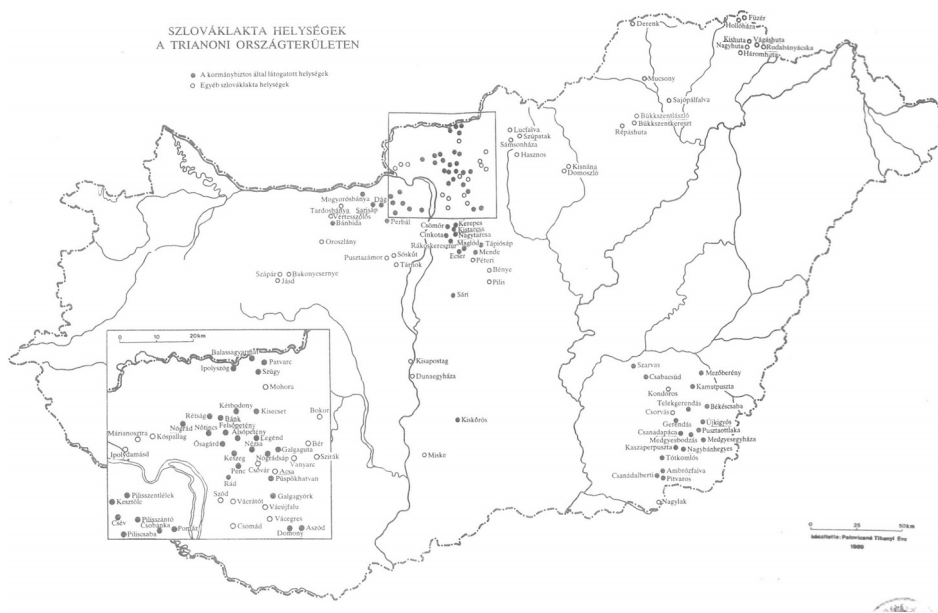
- Északkelet-Magyarországon Borsod-Abaúj-Zemplén megye,
- Heves és Nógrád megye,
- Dunántúlon: Komárom, Esztergom, Fejér, Veszprém és Pest megye,
- A délkelet-alföldi Békés és Csongrád (az egykori Csanád) megye,
- Nyíregyháza és környékének tanyavilága.⁶

Ennek mintájára a fent említett okok miatt a Nyírséget kihagyva a négy egység vizsgálata célja a kutatásnak, továbbá néhány általunk „szórványtelepülésnek” sorolt község, mely a két világháború között szlovák nemzetiségüként volt számontartva, de a fenti területeken kívül helyezkedik el. Jelen beszámolómnak azonban csak a délkelet-alföldi települések vizsgálatáról szól. Mintegy részeredményeket, célokat és módszereket közölve.

⁵ A nyírségiek 1939-es, etnikai színezet nélküli politikai viszonyaihoz adalék: Godzsák 2016.

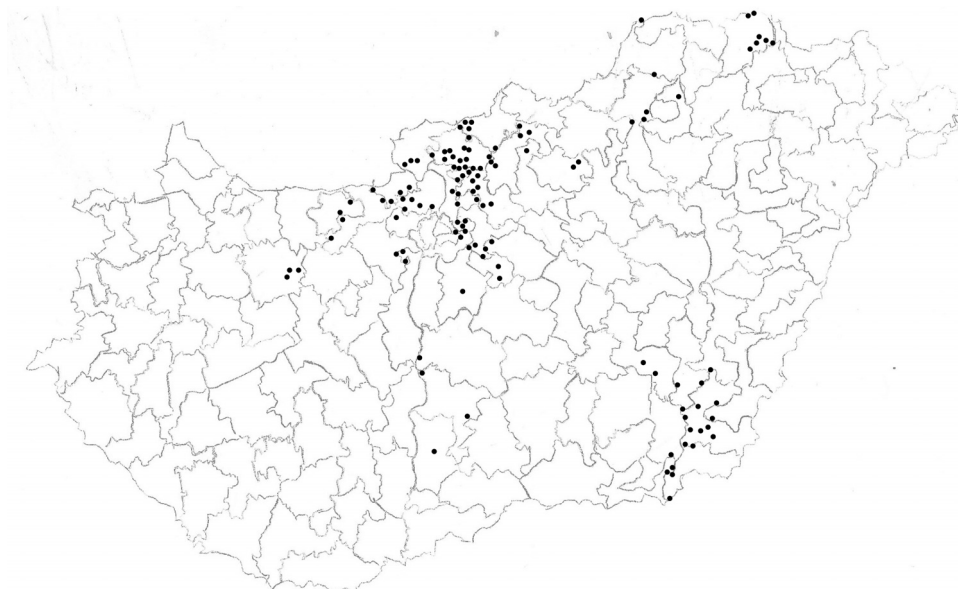
⁶ A magyarországi szlovákok, 1. p.

1. térkép. A szlováklakta települések

Forrás: Tilkovszky 1989

2. térkép. A Szlovákok által lakott települések rávetítve az 1939-es választókerületi határokra

Forrás: A szerző saját szerkesztése

Ki kell térnünk arra is, honnan és mikor érkeztek a vizsgált területekre szlovákok, hiszen nem egységesen érkeztek. A mai Magyarország területén a szlovákok tömeges megjelenését a szatmári békekötés és a török sereg kiűzésének korára tehetjük. A törökök alól felszabadult területek jelentős része elnéptelenedett, ami nagy munkaerőhiányt okozott, viszont a térség jó termőtalaja a túlnépesedett északi területekről szlovákokat, magyarokat, majd külföldről más nemzetiségű telepeseket, főleg németeket vonzott.

Az első nagy levándorlási hullámban három szakaszt különböztetünk meg. Az első 1690 és 1711 között zajlott le, ekkor a történeti Magyarország északi megyéiből a délebben fekvő területekre indultak útnak a telepések, Komárom, Nyitra, Esztergom, Hont, illetve Nógrád megyék irányába. Majd 1711 és 1740 között átlépték az akkori szlovák–magyar etnikai határt, és így kezdték benépesíteni Pest, Abaúj és Borsod megyéket is. A jobb megélhetés, kisebb mértékű adózási kötelezettség és vallási szabadságjogok reményében a szlovák földművesek először mint nyári idénymunkások, később mint csoportos telepések vándoroltak a délebben fekvő területekre. Emellett a vándorlás egyik gyakori formája a jobbágyszökés volt. (Szuda 2017)

Az első, a Bodrog, Sajó és Hernád völgyében megjelent szlovákok – a mai Borsod-Abaúj-Zemplén megye területe –, majd Heves és Nógrád megyékben megtelepedettek többnyire evangélikus vallásúak voltak és vegyes magyar–szlovák, illetve német–szlovák településeket alkottak. A mai Dunántúlon megtelepedettek többsége viszont katolikus vallású volt.⁷

A Dél-Alföldre főleg földesúri telepítések zajlottak, melyeknek két fajtáját különböztethetjük meg. Azok a földesurak, akiknek északon is voltak területeik, a déli fekvésű birtokaikra hozatták alattvalóikat – főleg Nógrád, Hont, Gömör, Zólyom vármegyékből, de Liptó és Turóc területéről is. A másik típus az állami szervek engedélyével szervezett telepítéseké volt. (Szuda 2017)

---

7 A magyarországi szlovákok, 2. p.

4. térkép. A tirpákok telepedési irányát is bemutató térkép

Forrás: Szuda 2017

Mivel az első bécsi döntés értelmében és a Kárpátalja katonai megszállása során visszatért területeken nem tartottak választásokat, ezért azon területek szlovákságával sem foglalkozunk, hanem csupán a trianoni országterület szlovák nemzetiségű településeivel.

De mennyi települést és mekkora lakosságot is jelent ez? Korszakunkban a trianoni Magyarország területén 117 helység volt, amelyben a népszámlálások során szlovák kisebbséget találtak.¹⁰ Azonban néhány település nem volt közigazgatásilag önálló, ezáltal nincsenek rá vonatkozó külön szavazati adataink. A mélyebb szavazóköri adatok levéltári felderítése során talán lehetséges volna a rekonstrukció elvégzése, ám mivel szintén nemzetiségi településekhez tartozó részéről van szó, e települések adatait is tartalmazzák a vizsgált adatok. Ilyen később akár önállóvá is vált települések pl. Telekgerendás, Kamutpuszta, Kaszaperpuszta. Ráadásul ezek közül csak 65-öt látoga-

¹⁰ A szlovák nemzetiségi települések létszámát illetően a szakirodalomban nincs egységesség. Én a Tilkovszky Lóránt által összeállított adatokat használtam. (Tilkovszky 1989)

tott a nemzetiségi kormánybiztos. Kovács Alajos adataira támaszkodva Tilkovszky szerint 1930-ban csak 19 községben volt 50% feletti arányuk és további 49-ben 10–50% közötti arányuk. (Tilkovszky 1989, 13. p.) Tovább bonyolítja a kutathatóságot, hogy pl. Pusztatottlakán jelentős román anyanyelvű lakosság is élt, tulajdonképpen a szlovákság arányát majdnem megközelítően, a magyarok arányát felülmúlóan.

A 117 település több megye területén elszórva található, bár kétségtelen léteztek nagyobb tömbök. Összefüggőbb tömböt a már említett Nógrád, Pest, Békés és Csanád-Arad-Torontál megyei települések alkottak. A szlovák többségű települések csaknem fele aprófalunak számított. Mindössze 6 település tartozott a kétezernél népesebb kategóriába. Ezek között van Békéscsaba, Szarvas és Tótkomlós. (Szuda 2016, 315. p.) 1930-ban a szlovákok száma 104 819 főt tett ki Magyarországon. (Szuda 2016, 316. p.)

És vajon milyen önképpel rendelkeztek a vizsgált települések lakosai? Kétségtelen, hogy megfigyelhető volt már a 19. században is egy szétválási folyamat a „felföldi” és alföldi szlovákság között, de mégsem kezelhető külön kultúrájuk, nyelvük és történetük, még akkor sem, ha ötféle szlovák nyelvjárás alakult ki a mai országunk területén élő szlovákságnál. (Kiss 1990, 44–45. p.)

A 19. század végéig az alföldi szlovákokra az endogámia volt a jellemző, azaz hogy saját közösségükből választottak párt, így bár nyelvükben, szokásaikban sokan magyarosodtak, de mégsem keveredtek az egyéb nemzetiségű lakossággal, továbbá falvaik is izoláltak voltak a környező településektől, szemben az északabbra levő falvakkal. Ezért is tudták jobban megőrizni identitásuk és nyelvük az ország többi részén elhelyezkedő szlovákságnál, hiába voltak földrajzilag messzebb az „anyanemzettől”. A trianoni döntés után pedig mind az északi anyanemzettől, mind a déli és keleti szomszéd országok szlovák kisebbségeitől is egyaránt izolálva lettek az egész ország területét tekintve. (Tóth 1997, 84. p.) Hovatartozás-tudatuk azonban megszakítás nélkül az egységes szlovák nemzethez tartozó volt, annak ellenére, hogy ez nem feltétlenül a magyar nemzettel való szembehelyezkedést jelenti. (Tóth 1997, 85. p.)

Hogy a kutatások nehézségei kapcsán megemlítsünk még egy ténytet, érdemes leírni azt a nagyon érdekes különbséget, mely a KSH 1980-as adatai és a későbbi kutatói mintavételek adatai kapcsán találhatóak. Nyolc akkor megvizsgált településből Pilisszentkereszt kivételével mindegyik településen a hivatalos adatokhoz képest a személyek csekély töredéke – legkisebb különbségarányánál 84% a 29,5%-hoz, legnagyobb különbségnél, 82% a 2,1%-hoz – vallotta magát szlováknak. (Garami-Szántó 1992, 114. p.) Ugyan ez már nem korszakunk, de bepillantást enged abba, hogy miért is nehézkes bármiféle etnikai jellegű kutatást végezni, hiszen az önbevalláson alapuló népszámlálások rendre más eredményeket tudnak produkálni – itt elég a Felvidék esetében az 1910-es magyar, az 1930-as csehszlovák és az 1941-es magyar népszámlálás különbségeire rámutatni.

Kutatási előzmények

A magyarországi választások kutatásának egyik legnehezebben vizsgálható részterülete a nemzeti-etnikai hovatartozás és a választói magatartás összefüggése.

Ennek ellenére már többen foglalkoztak a közelmúltban a magyarországi németiség két világháború közötti pártpreferenciáival. Ezekből a kutatásokból mára kiderült, hogy tévhit, miszerint a magyarországi németiség kiemelten támogatta volna a nyilasokat.¹¹ Erre egyébként kiváló példa a nyilasoknak a Volksbunddal való ellentéte is, amely, mint az NSDAP hivatalos külföldi szerve, a – szövetségesnek bizonyuló – kormány támogatását kívánta propagálni, azzal lépett választási egyezsége.¹²

Kende Tamás tanulmánya a svábokról való vélekedést illetően jegyzi meg találón, hogy a baloldali diskurzusban a sváb-nyilas párosítás olyan szerepet töltött be, mint a jobboldaliban a zsidó-kommunista. Erre az 1938-as, a nyilasokról szóló csobánkai szociáldemokrata jelentés az egyik felhozható példa, amely így fogalmazott: a „nyilasmozgalom erősödik, mert a többség német ajkú, akiket könnyen félre lehet vezetni Hitlerrel... ezek azok, akik az egész falut félrevezették a nyilasmozgalommal”. (Kende 2009) Azonban mint említettük, eddig nem sikerült tudományosan alátámasztani az efféle vádakot.¹³

A mohácsi körzet kiélezett versengése, a kormánypárti listán induló Volksbund-jelölt és nyilaskeresztes ellenjelöltje küzdelméből is leszűrhető a következtetés, azonban a témával jelenleg bővebben nem tárgyunk foglalkozni.¹⁴

Az etnikai pártpreferenciákkal Egyri Gábor foglalkozott a legrészletesebben. Eredményei alapján a két világháború közti választások eredményei települési és választókerületi szinten sem mutatnak olyan jellegzetességet, amelyet csak az etnikai kötődések szerepével lehetne kielégítően megmagyarázni. (Egyri 2006, 190. p.) A két világháború közti választások közül az 1939-es eredményei utalnak leginkább az etnikai alapú választási preferenciák esetleges létére. Legalábbis feltűnő, hogy a szélső-jobboldal jelöltjei közül 26 olyan kerületben indult, ahol az Egyri kutatásának mintájába eső nemzetiségi települések találhatóak. Közülük a választásokon 12 győzni is tudott, igaz, a pótválasztások¹⁵ után csak 10-en lettek képviselők. Ezek közül azonban csak hét került ki olyan választókerületből, ahol a nemzetiségi lakosság nem csupán egy-egy

11 Néhány példa: Paksy 2013; Egyri 2006; Vonyó 1995.

12 A németek kérésére a magyar kormány három volksbundista, kormánypárti támogatottsággal való bejuttatására tett ígéretet. Ebből kettő valósult meg, ugyanis a választási harcban az egyik nyilas jelölt elütötte a népi német jelöltet a képviselőségtől.

13 Jelen sorok szerzője is foglalkozik a témával: Godzsák 2020.

14 Bővebben I. Vonyó 1995; Laczkóné 2003; Godzsák 2020.

15 A választási törvények alapján: ahol nem szerzett egyik jelölt sem 40%-os relatív többséget, ott a két legerősebb jelölt között új választást tartottak. 1990 után az ehhez hasonló eljárást nevezték második fordulónak.

településre korlátozódott. (Egry 2006, 193. p.) Ez azonban már az országos átlag győzelmi esélyeit tükrözi, sőt alul is múlja.

Az Egry által vizsgált nemzetiségi települések közül 120 helyen a Magyar Élet Pártja (MÉP), 55 helyen a szélsőjobb, 33 helyen a Független Kisgazdapárt (FKGP), két helyen az SZDP, egy helyen pedig az Egyesült Keresztény Párt (EKP) listája kapta a legtöbb szavazatot. Ha azonban nem vesszük figyelembe azt a 114 települést, amely olyan lajstromos választókerületben feküdt, melyben nem állítottak szélsőjobbaldali listát, akkor az esetek felében a szélsőjobbaldal győzött. Egyéni jelölteknel, ha szintén kivesszük azokat a helyeket, ahol nem indult szélsőjobbaldali jelölt és kivesszük azt a 26 kerületet, ahol ellenjelölt híján a kormánypárt „egyhangú” győzelmet aratott, akkor az eredmény megdöbbentő, 115 voksolásból 76 esetben kerültek ki a szélsőjobbaldaliak győztesen. (Egry 2006, 194. p.)

Egry részletesebb kutatásának eredményei azonban kizárják az etnikai alapú preferenciák érvényesülését: megállapítja, hogy nem általánosan kiemelkedő a nyilas listák támogatottsága a nemzetiségi településeken. Ám ez általánosságban – minden nemzetiségre érvényesen – elvégzett vizsgálat, érdekes lehetne nekünk csupán a szlovák lakosságú településekre vonatkoztatva újra elvégezni a vizsgálatokat. Továbbá arra az eredményre jut Egry, hogy a legtöbb helyütt – legyen szó bármilyen etnikumú lakosságról –, ahol indulni tudott szélsőjobbaldali jelölt, ott erős támogatást tudhatott magáénak. Ahogyan fogalmaz: „A német azonosságot hangoztató Volksbund-jelölttel szemben a magyar nemzetiszocializmust képviselő (igaz, sváb) jelölt könnyedén diadalmaskodott. Ugyanez a magyar nemzetiszocializmus nyerte el a rétsági körzet szlovák választóinak tetszését és a pilishegyvidéki németek és szlovákok támogatását is.” (Egry 2006, 195. p.) Ez szintén azt mutatja, hogy specifikusságok nem felfedezhetőek egyik nemzetiséget sem tekintve.

A dél-alföldi szlovákok által lakott települések 1939-es választási eredményei

Dél-Alföld

Először az Alföld szlovákságát kívántuk megvizsgálni, mivel a leginkább tömbben élő szlovákság a mai országterületen. A vizsgált terület egészének legszembeötlőbb állandó tulajdonsága a szociáldemokrata párt erős helyzete az egész Horthy-korszakban. Azonban ez egyelőre csupán politika-földrajzi megállapítás, az etnicitáshoz semmi köze, hiszen a megyék többségét a magyar lakosság teszi ki.

Két megyei választókerület területét érintik az itt elhelyezkedő települések. A békéscsaba és a Csanád, Arad, Torontáli listáét öt (Békéscsaba, Gerendás, Mezőberény,

Szarvas, Tótkomlós), illetve hét (Ambrózfalva, Csanádalberti, Medgyesháza, Nagybánszemes, Nagylak, Pitvaros, Pusztatottlak) településsel.¹⁶

Rögtön a vizsgálat elején szembeötlött, hogy az eredmények az 1931. s az 1935. évi választásokat érintően egyrészt nagyon hiányosak, másrészt pedig sok volt – a korszakban egyébként sem ritka – úgynevezett egyhangú szavazás, ahol csupán egyetlen jelölt – kizárólagosan kormánypárti – indult, ezért a szavazás megtartása elmaradt, és „100%-os aránnyal” nyert a kormánypárti jelölt. A későbbi választások adatai azonban hiánytalanok.¹⁷

Békés 1939

1939 viszonylatában még azt is fontos kiemelnünk, hogy kevés helyen vált „négytényezőssé” a szavazás, amire az egyik legjobb példa Szarvas, ahol 20 és 28% közötti eredménye volt a kormánypárti, a kisgazda, a szociáldemokrata és a nyilas jelöltnek is. A sokszínűséget mutatja az egymástól légvonalban kevesebb, mint 40 km-re fekvő Szarvas és Mezőberény eredménye. Szarvason a Nyilaskeresztes Párt volt a leggyengébb, míg Mezőberényben a legtöbb szavazatot kapó párt (20,26% és 34,37%), bár még a szarvasi eredmény is felülmúlja a Nyilaskeresztes Párt megyei listás összesített eredményét (14,53%), ami országosan is alacsonynak számít. De mielőtt már előre beleesnénk abba a hibába, hogy levonnánk következtetésként, hogy a nyilas listának a szlovák fajokban nagyobb támogatottsága volt, mint az egyéb nemzetiségű falvakban, érdemes Gerendást és Tótkomlóst is megnéznünk, ahol 8,33 és 8,07%-ot kaptak.

A megyei listán a következő eredmények születtek: Magyar Élet Pártja 41,52%, Független Kisgazda Párt 27,87%, Szociáldemokrata Párt 16,08%, NYKP 14,53%. Az itt levő szlovák települések alacsony száma miatt – öt – könnyű dolgunk van az adatok összevetésével. A jelöltek megyei sorrendje is csupán két településen volt tetten érhető. Az öt település közül háromban volt első a kormánypárt (Békéscsaba, Tótkomlós és Gerendás), Mezőberényen a nyilasok, Szarvason pedig a kisgazdák kapták a legtöbb szavazatot. A verseny több településen is kiélezett volt.

Ha a szavazati arányokat összevetjük, láthatjuk, hogy a pártok szavazati arányai között nagy szórás van – leghatalmasabb pont a nyilaskereszteseknél tapasztalható – , az összesítés pedig azt mutatja, hogy a pártok sorrendje és arányaik is megközelítőleg egyeznek a megyei átlaggal. A kisgazdák és a kormánypárt valamivel gyengébbek (~2% és ~3%), a nyilasok és szociáldemokraták pedig erősebbek (~2,5% és ~3%). Ezek azonban nem kiugró eltérések.

A települések egyéni szavazati eredményeinél szórás tapasztalható a saját egyéni kerületeikhez és a listás szavazatokhoz viszonyítva is. Ennek oka azonban sokszor az,

16 Csak a 10%-ot meghaladó szlovák lakossággal rendelkező településeket vizsgáltuk, tehát kimaradt a mellékelt térképen jelölt Kondoros, Újkígyós, Csorvás és Csabacsúd, valamint Csanádapáca és Medgyesbodzás.

17 A választási eredmények forrása: Hubai 2001.

hogyan nem feltétlenül ugyanazok a pártok szerepeltek a két listán. Először a mezőberényi eredményeket szeretném kiemelni, ahol listásan a NYKP nyert, egyéniben azonban valamivel kevesebb, mint 1,5%-kal lemaradt a befutó kisgazdapárti jelölt mögött – magában a kerületben pedig a harmadik helyre szorultak vissza, de ez számunkra nem releváns, hiszen a békési egyéni kerületben Mezőberény az egyetlen szlovák település, ezért túl kicsi a mintavételi alap. A mezőberényi egyéni kerület érdekességének oka, hogy a listán négytényezős választás (MÉP, SZDP, FKGP, NYKP) itt háromtényezősé vált, szociáldemokrata jelölt híján. A nyilasok nagyjából 0,1%-kal tudták növelni az arányukat, a kormánypárt pedig valamivel több, mint 4%-kal, ellenben a kisgazdapárt szavazati aránya több mint 10%-kal nőtt és lett – a listához képest – harmadikból első. Ez azt mutatja, hogy az átjárás – legalábbis ezen a területen – a kisgazdák és a szociáldemokraták között volt a legnagyobb, és a nyilasok és szociáldemokraták között a legkisebb.

Ha érdekességként megnézzük a külön nem vizsgált Kondorost, amit alacsony szlovák lakosságáránya miatt mi kihagyunk a vizsgálatok alól – gyomai egyéni kerület –, láthatjuk, hogy a kisgazdapárt egyetlen ellenzékiként több mint megduplázta szavazatait és a kormánypárt alig erősödött, ami azt bizonyítja, hogy könnyen lehetett átjárás bármelyik ellenzéki párt között, ha a szavazáson a fő motiváció a kormányellenesség volt. Ez azért fontos, mert a korábbi – 1931, 1935 – eredmények vizsgálatánál is főként két jelöltet fogunk találni, tehát nem is egyféle pártcsalád- vagy irányzatszimpatia mérhető, hanem sokkal inkább a kormánypártiság/ellenzékiség mértéke.

Békéscsabát is érdemes megvizsgálunk, hiszen a pártok közötti átjárhatóság azon településeken mérhető a leginkább, ahol csupán egy jelölttel van kevesebb az egyik szavazólapon, hiszen így könnyebben „nyomon követhetőek” az átpártolt szavazók, mert ha leszámítjuk a minimális eleve tervezett szavazatmegosztást, illetőleg „keresztbe szavazást”, akkor a „megmaradt” pártok erősödése a hiányzó párt bázisának köszönhető. Békéscsaba város eredményei azonban igencsak színesek. A kisgazdák több mint 7%-kal erősebbek, a kormánypárt több mint 11%-kal, a szociáldemokraták viszont gyengébbek több mint 4%-kal, amiből az látszik, hogy a nyilas szavazók legnagyobb mértékben a kormánypárthoz mentek át, szintén jelentős mértékben a kisgazdapárthoz, sőt még a szociáldemokratáktól is átpártolhattak az előbbi két párthoz.¹⁸ Tehát ismét azt láthatjuk, hogy a nyilaskeresztes és a szociáldemokrata szavazóbázisok állhattak a legtávolabb egymástól. Hiszen legkisebb értéken nulla átszavazó volt, a legnagyobbban pedig szintén elenyésző számú lehetett, hiszen nem hogy emelkedett volna a párt szavazati aránya, de még csökkent is.¹⁹

18 A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a listás és egyéni szavazójoghoz enyhén eltérő feltételek voltak, tehát nem teljesen egyezik a két tábor. Továbbá az érvénytelen szavazatok vagy távolmaradók aránya is politikai akarat kifejezését mutathatja.

19 Nagyon fontosak ezek az egyelőre nem reprezentatív eredmények, hiszen a szakirodalom és közvélekedés épp a szociáldemokrata és nyilas szavazóbázist gondolja egymáshoz közelinek.

Békéscsaba választókerület eredményei pedig 1%-os eltérési határon belül ugyanúgy néznek ki, mint Békéscsaba város eredményei. Ami azt mutatja, hogy ugyan a választástörténet-kutatásban egy jelentős eredményre jutottunk, de etnicitástól függetlenül dologról beszélhetünk.

Az orosházi EVK²⁰-hez tartozó Tótkomlós is a Békéscsaba esetében mért adatokat mutatja a nyilas jelölt hiányával – leginkább erősödő kormánypárt, szintén erősödő kisgazdapárt és gyengülő szociáldemokrata párt. A szintén orosházi EVK-hoz tartozó Gerendáson kicsit már más a helyzet, ugyanis a kisgazdapárt nagyobb mértékben tudta növelni a saját bázisát, mint a kormánypárt és így kevesebb mint 1%-kal még első is tudott lenni, de a szociáldemokraták Gerendáson is kevesebb szavazatot kaptak egyéniben, mint listán. Az egész orosházi kerületnek a vizsgálata is a tótkomlói arányokhoz hasonlót mutat, tehát a gerendási eset tekinthető a kivételnek.

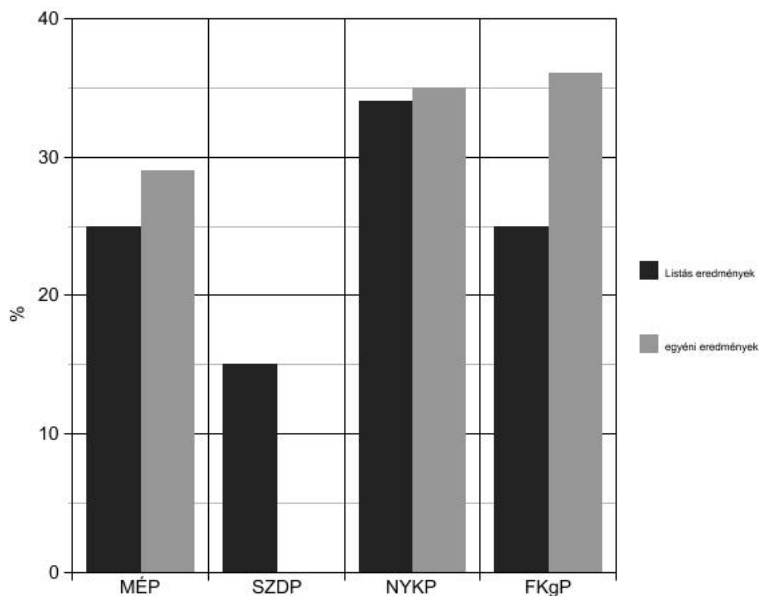
A tisztánlátást bonyolítja, hogy egyes esetekben az egyéniben leadott szavazatok száma jelentősen kisebb, mint a listásoké, aminek több oka is lehet, például a szavazati jog sem feltétlen járt együtt mind a két szavazólap esetében, másrésről az a személy, akinek a pártja nem indult csak az egyik módon, lehetséges, hogy nem szavazott, csak azon a lapon, ahol a „favoritja is indult”. Ez nagyon kézenfekvő és kétségtelven létező problematika és válasz lenne akár a fenti eredményekre is. Elég, ha mondjuk az orosházi kerületet megvizsgáljuk, ahol nem indult nyilas jelölt egyéniben és kevesebben is vettek részt a szavazáson. Ám a jogosultak köre is alacsonyabb volt, a jogosultak közötti részvételi arány pedig még nagyobb is, sőt a leadott érvényes szavazatok aránya is magasabb volt a listás adatokénál. Tehát nem mondhatjuk azt, hogy a nyilasok távol maradtak és nem köthetőek hozzájuk a szavazatarány-módosulások. Persze titkos szavazás lévén, még mindig lehet sok probléma, ami miatt bizonyosságot nem szerezhettünk a szavazatok eloszlásáról.

Hogy csak egyet említsünk, az orosházi EVK-ben a szociáldemokrata jelölt közel 1%-kal több szavazatot kapott, mint azon a területen a szociáldemokrata lista, viszont ha a szavazatok számát nézzük, 42 szavazattal kevesebbet kaptak! Tehát pontos adataink nem lehetnek a pártok közötti átjárásról, de kiugró arányok és változások esetén tudunk levonni részben igazolható és elfogadható következtetést.²¹

20 Egyéni Választókerület.

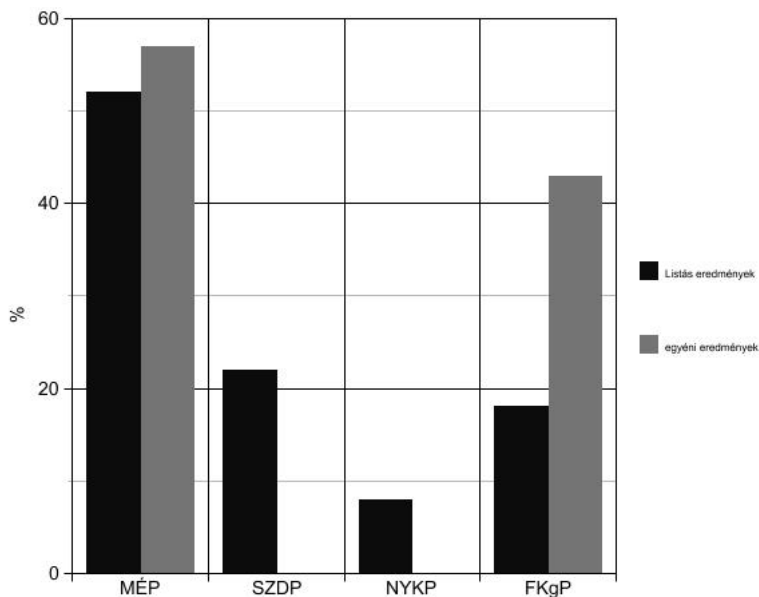
21 Mert ugyan csökkenő szociáldemokrata szavazatszámoknál is feltételezhető, hogy rengeteg nyilas szavazott a szociáldemokratákra, mikor nem indult jelöltjük, de csakis abban az esetben történhetett ez meg, ha közben még több szociáldemokrata „cserélte le” saját pártjának versenybe levő jelöltjét a kormánypártira és/vagy kisgazdapártira. De ennek valószínűsége igencsak csekély.

2. diagram. Mezőberény eredményei

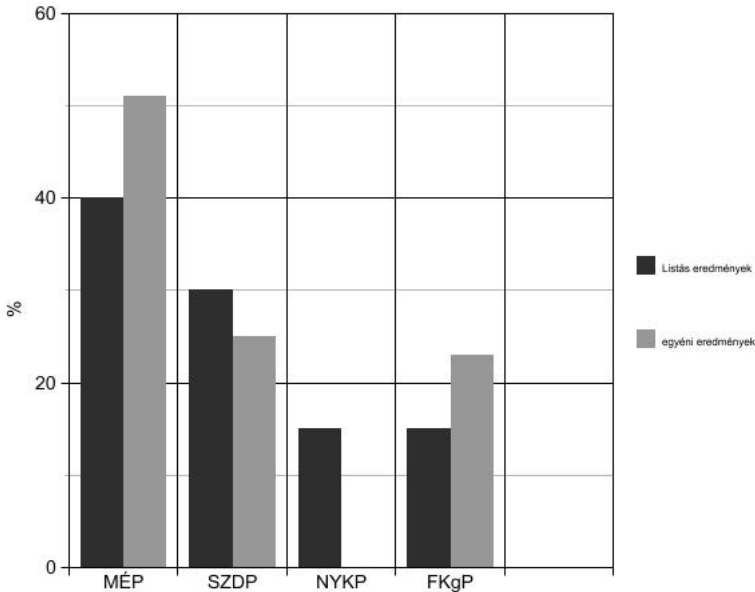
Forrás: A szerző diagramja

3. diagram. Kondoros eredményei

Forrás: A szerző diagramja

4. diagram. A békéscsabai eredmények

Forrás: A szerző diagramja

A korábbi és későbbi választások Békésben

Tegyük kísérletet a már említett pártcsaládokra osztás alapján megvizsgálni a tanulmányozott békési települések 1931 és 1947 közötti eredményeit, hogy bármiféle szavazati folytonosságnak nyomát tudjuk keresni – ennek segítségével tudjuk a protestszavazás valószínűségét kizárni. A választókerületek határváltozásai miatt azonban nem mindenhol fedik egymást a választókerületek, az 1939-es és 1945–47-es megyei összehasonlításokat torzíthatja ez a tény is. 1939 előtt kormánypárti fölény és kispap jelenlét látható.

A békési szlovák falvakban a baloldali pártok szavazati aránya szemben az országos tendenciákkal bár nem jelentős mértékben, de csökkent 1945 és 1947 között.

1945-ben az agrárpártok az országos arányt alulmúlva, a megyeit megközelítve szerepeltek, a munkáspártok az országos arányt felülmúlva, de szintén a megyeitől el nem térve, a liberális pártok pedig még a megyei arányt is mélyen alulmúlják, ami pedig magában is alacsonyabb az országosnál. Tehát egyetlen különbség a szlovák és a nem szlovák békési települések szavazatai között, hogy a térségre jellemző antiliberális még jobban tetten érhető az ő falvaikban.

1947-ben a munkáspártok a megyei eredményhez hasonlóan szerepelnek, az országos eredményeket felülmúlva. A kispapárti eredmények szintén a megyei átlagot hozzák, de az országos átlagot felülmúlva. Békéscsaba jelent kivételt ebből, de ez magyarázható városias jellegével.

A DNP eredményei még a megyei átlagot sem hozzák, esetünkben önmagában is mélyen alulmúlják az országos átlagot, és fontos kiemelni, hogy Gerendás település

az országos átlagot is felülmúló eredménye húzza fel a legtöbb helyen a megyei átlagot is jócskán alulmúló helyi eredményeket. A liberális pártok erősebbek a megyében, mint az országban, azonban a szlováklakta településekre ez nem jellemző, a konzervatív MFP pedig megyei szinten gyengébb, mint az országban.

Láthatjuk, hogy az országos átlagtól eltérő eredményekre jutottunk, de a megyei eredményekből nem rínak ki a békési szlovák települések eredményei sem, néhány apró hibahatáron belüli eltérést leszámítva.

Csanád-Arad, Torontál

A Csanád-Arad és torontáli listához tartozó településeken jóval kevesebb mozgástere volt a szavazópolgároknak 1939-ben, ugyanis csupán két listára, a kormánypártira és a kisgazdapártira voksolhattak, így a korábbi szavazások kapcsán említett kormánypárti-ellenzéki szembenállás inkább levezethető az eredményekből.

Három településen a kisgazdapárt győzött, négy településen pedig a kormánypárt, a kisgazdapárt néhol több mint a kormánypárti szavazatok kétszeresét szerezte meg (Pitvaros, Pusztatollaka), a kormánypárt kevésbé változó fölényrel diadalmaskodott, 1,5 és 9% között változott a fölénye (Nagybánhegyes és Ambrózfalva a két szélső érték).

Itt már szembeötlő, hogy az egész megyét tekintve ugyan nem nagy aránnyal (~3%-kal) de a kisgazdapárt nyerte a listát, ennek ellenére a szlovák települések nagyobb hányadában a kormánypárté lett az elsőség. Ha viszont összevetjük a települések eredményeit százalékosan, akkor 54–46%-ra jönnek ki az eredmények a kisgazdapárt javára, ami viszont sokkal közelebb hoz minket a megyei listás eredményekhez, tehát az első eredmények ellenére nincs szignifikáns különbség a szlovák falvak és a megye többi települése között, csupán falu és falu között.

1939 előtt a fennmaradt adatok rekonstrukciója alapján inkább kormánypárti települések voltak ezek a települések, mint a békési listán szereplő szlovák települések. De vajon van-e bármiféle különbség az 1940-es évek választásain a megyén belül? 1945-ben az agrárpártok szavazati arányai mintegy 30%-kal elmaradnak a szlovák településeken a megyei összesítéshez képest, a munkáspártok pedig hasonló arányban voltak erősebbek, ami már igen jelentős eltolódásnak tekinthető. A liberális PDP pedig alacsonyabb eredményeket szerzett a megyei átlagnál a szlovák településeken.

1947-ben csökkent a megyében a munkáspártok aránya, ami szembemegy az országos eredményekkel, ellenben a vizsgált településeken ez csak esetenként ment végbe. A megyei átlag alatt egyetlen településen sem szerepeltek, mindenhol magasan a megyei ~42%-s arány felett, ami pedig önmagában is valamivel nagyobb volt az országos aránytól.

Összesítve a településeket közel 30%-kal fölülreprezentáltak a munkáspárti szavazatok a megyén belül a többi településhez képest és még jobban az országos eredményekhez képest. Tehát kijelenthetjük, hogy az 1945-ös és 1947-es választásokon a csanádi kerületbe – ekkor ez volt a neve a kerületnek – tartozó szlovák településeken erősebbek voltak a munkáspártok, mérhető és igazolható mértékben. A vizsgált települések szavazatai megközelíteni sem tudták a megyében erős, sőt 31,76% százalékkal

abszolút legerősebb MFP-t (néhol még a 3%-ot sem érte el). Az agrárpártok erőteljes szórást mutatnak, hol az átlag alatt, hol fölötte szerepelve, de összesítve nagyjából a megyei átlagot hozzák. A DNP szinte mindenhol alulmúlja a megyei átlagot a szlovák településeken, és a liberális pártokat tekintve sincs kirívó település, a megyei átlag alatt maradnak az eredmények, mint megszoktuk.

Tehát az alföldi szlovákság egyik részénél csupán egyetlen újabb jelentős eredmény szűrhető le, mégpedig, hogy a már Horthy-korszakban is erős munkáspárti „fészeknek” tekinthető területen belül is kiemelkedő eredményeket értek el a munkáspártok 1945-ben és 1947-ben a magyar és egyéb nemzetiségű településekhez viszonyítva is. Főként ha azt tekintjük, hogy a megyei átlagba beleszámítanak a szlovák falvak kiemelkedő szavazati arányai is. Az érem másik oldala, hogy a munkáspárttal talán leginkább ellentétbe állítható konzervatív MFP a szlovák településeken gyengébben szerepelt, mint a magyar településeken. És bár mindenhol alulmúlták az átlagot, az arányok változóak voltak.

Ha megvizsgáljuk a csanádi 1939-es egyéni jelölteket is, hogy súlyozzuk vele az eredményeinket, egyből szembetűnik egy fontos különbség. A kormánypárt nem indított egyéni jelöltet némely kerületben, hanem a vele szövetséges Egyesült Keresztény Pártnak jelöltjére lehetett voksolni, ami elviekben egy új pártcsalád megjelenését jelentené – a politikai katolicizmusét –, azonban esetünkben a kormánypárt alternatívájáról beszélhetünk, tehát annak felettetjük meg az eredményeiket. Az EKP egyébként csupán 5 jelöltet indított az egész országban, ebből hármat úgy, hogy nem volt kormánypárti ellenfele. Az egyéni eredmények – mivel ugyancsak két jelölt közül lehetett választani – megközelítőleg megegyeznek a listás eredményekkel, még ha több százalékpontnyi is az eltérés, a pártok sorrendjében nincs változás egyik település esetében sem.

Összegzés

A kutatás még a kezdeti szakaszában jár, de máris leszűrhetünk néhány eredményt.

- Nem várt hozadékként az 1939-es békési eredmények alapján feltételezhetjük, hogy a nyilaskeresztes párt és a szociáldemokrata párt szavazóbázisa közötti átjárás minimális volt.²²

- Az 1945–47-es békési eredmények alapján valószínűsíthetjük, hogy a baloldal regionálisan volt erős, a települések etnikai arculatától függetlenül. A helyi eredmények

²² Azért nem várt, mert jelen kutatás nem ilyen jellegű mélyfúrás volt, de mégis fontos eredmény, hiszen a szakirodalom és általános vélekedés szerint a két csoport között erős átjárás létezett, akár a különböző szavazásokra vonatkozóan, akár az elsődlegesen preferált jelölt nem indulása esetén az 1939-es évre vonatkozóan. Az 1935-ös szociáldemokrata és az 1939-es nyilas szavazóbázis össze nem moshatóságára kiváló módszertannal hívja fel a figyelmet Ignác Károly: *Budapest választ.* Napvilág Kiadó, 2013, illetve a Séta Budapest 20. századi választásai körül. *Tekintet*, 2014/4.

eltérnek az országos átlagtól, de a megyeitől nem, leszámítva 1947-ben a liberális pártok megyei és országos átlagát is alulmúló arányát.

– A csanádi lista esetében 1945-ben mintegy 30%-kal elmaradnak az agrárpártok szavazati arányai a szlovák településeken a megyei összesítéshez képest, a munkáspártok pedig hasonló arányban voltak erősebbek, ami már jelentős eltolódásnak tekinthető. A liberális PDP szintén alacsonyabb eredményeket szerzett az eleve alacsony megyei átlagnál is a szlovák településeken.

– 1947-ben csökkent Csanád kerületben a munkáspártok aránya, ami szembemegy az országos eredményekkel, ellenben a vizsgált településeiken ez nem ment végbe. Magasan a megyei ~42%-s arány felett szerepeltek a vizsgált településeken, ami pedig a csökkenés ellenére önmagában is valamivel nagyobb volt az országos aránynál.

– Ebben a megyében a konzervatív irányzat kiemelkedően erős volt 1947-ben, azonban a szlovák településeken alig mérhetőek a szavazataik.

– Tehát a vizsgált két lista egymásnak igen ellentmondó – egyik esetében regionalizmus figyelhető meg, míg a másiknál az etnicitás is előtérbe kerülhet – tanulságokkal szolgál.

Így a kérdés továbbra is eldöntetlen, folytatni kell a további területek, települések vizsgálatát, hogy átfogóbb képet kaphassuk, egyrészt a szlovák települések és a más etnikumú szomszédos települések közötti pártpreferencia-viszony, másrészt pedig a különböző területeken elhelyezkedő szlovák települések egymáshoz való preferencia-viszonyának tekintetében.

Felhasznált irodalom

- A magyarországi szlovákok: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszag_i_kisebbsegek/2008/Nepi_konyha/pages/002_magyarorsz_szlovakok.htm (utolsó letöltés 2019.02.01.)
- Egry Gábor 2006. A nemzeti és etnikai kötődés szerepe a választói magatartás alakulásában Magyarországon a 20. században *Múltunk*, 51. évf. 1. sz. 170–197. p.
- Garami Erika – Szántó János 1992. A magyarországi szlovákok identitása. *Regio*, 3. évf. 2. sz. 113–134. p.
- Godzsák Attila 2016. Az 1939-es választások és a szélsőjobboldal Szabolcs vármegyében *Jósa András Múzeum Évkönyve* 58. 347–369. p.
- Godzsák Attila 2020. Gurultak-e a márkák? *Létünk*, 50. évf. 1. sz. 65–83. p.
- Hajdú Zoltán 2006. A 20. századi magyar parlamenti választások választási földrajzi kérdései. *Múltunk*, 51. évf. 1. sz. 137–169. p.
- Hubai László 2001. *Magyarország XX. századi választási atlasza 1920-2000*. Budapest, Napvilág kiadó. I–III. + CD
- Hubai László 2002. Kis magyar választási földrajz. *Rubicon*, 13. évf. 4–5. sz. 4–15. p.
- Hubai László 2018. *Választási földrajz*. Budapest, Dialóg Campus.
- Káli Csaba 1997. Az 1945. évi nemzetgyűlési választások Zala megyében. *Zalai Történeti Tanulmányok*, 42. 299–340. p.

- Kende Tamás 2009 „Sürgősen és kimerítően...” – A nyilasok és a szociáldemokraták egymás szemében. *Beszélő*, 14. évf. 4. sz. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/%E2%80%9E%2%80%9D> (utolsó letöltés: 2015.09.20.)
- Kiss Gy. Csaba 1990: Alföldi szlovákokból szórványnemzetiség. *Regio*, 1. évf. 1. sz. 44–48. p.
- Laczkóné Dr. Tuka Ágnes 2003. Az 1939-es országgyűlési választások Baranya vármegyében http://www.publikon.hu/application/essay/186_1.pdf (utolsó letöltés: 2013.01.27.)
- A népszámlálási adatok forrása: https://mtatkki.ogyk.hu/nepszamlalas_adatok.php (utolsó letöltés: 2021.01.24.)
- Paksy Zoltán 2013. *Nyilas mozgalom Magyarországon, 1932–1939*. Budapest, Gondolat.
- Szuda Krisztina Eszter 2016. A magyarországi szlovákok számaránya az 1920-as és 1930-as népszámlálások tükrében. *Kelet-európai sorsfordulók: Tanulmányok a 80 éves Palotás Emil tiszteletére*. Budapest, L'Harmattan–ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék, 311–319. p.
- Szuda Krisztina Eszter 2017. A szlovák kisebbség története a mai Magyarország területén – I. rész: A szlovákság 18. századi letelepedése. <http://ujkor.hu/content/a-szlovak-kisebbség-története-a-mai-magyarország-területén-i-rész-a-szlovákság-18-századi-letelepedése> (utolsó letöltés: 2019.02.01.)
- Tilkovszky Lóránt 1989. *A szlovákok történetéhez Magyarországon 1919–1945. Kormánybiztosi és más jelentések nemzetiségpolitikai céllal látogatott szlovák lakosságú településekről*. Budapest, Magyar–Csehszlovák Történész Vegyesbizottság Magyar Tagozata. /Hungaro-Bohemicoslovaca, 3./
- Tóth István 1997. Adalékok az alföldi szlovákok nemzeti azonosság tudatának kérdésköréhez (XIX–XX. század). *Palócföld*, 31. évf. 1. sz. 82–85. p.
- Vonyó József 1995. Adatok és dokumentumok két parlamenti választásról (Mohács, 1935. és 1939.) *Baranyai történetírás 1992–1995*. Pécs, 117–135. p.

ATTILA GODZSÁK

EXAMINATION OF PARTY PREFERENCES OF SLOVAK MUNICIPALITIES IN THE SOUTHERN GREAT PLAIN (1931–1947)

This paper presents the first results of a larger study. The research attempts to examine the party preferences and attitudes of Slovaks in Hungary, especially focusing on 1939, as it is demonstrably different from that of other national minorities, and where it does not differ, we can find that we cannot speak about ethnic-based voting in their case. The research uses the methodologies of political geography and election research. As this study is the first one on the research, it presents the methodological bases and publications that can be considered as research antecedents conducted by others. It also attempts to analyse the 1939 election results of the Slovak diaspora in the Southern Great Planes, and, as a control, it also examines the elections of 1931, 1935, 1945 and 1947, comparing the results of the two constituencies inhabited in part by Slovak population with the results of municipalities with Slovak majority population and with the national results. The first results already include unexpected data beyond the margin of error that require further examination.